

LISTEK.

Švarc — Nacl.

(Spisal Januš Golec).

I.

Ravno v oni grabi, ki je Remšničani edini niso krstili, ki se pa začena pri Krivčevi kapeli in končuje tik Drave, je stal in še dandanes čepi Tumplov mlin. Mi vitežki podaniki sv. Jurja pač vemo, zakaj da prosimo v Oče-našu vsakdanjega kruha, pa tudi pomnimo pregovor: Kolikor mlinarjev, toliko uzmovičev — da ne izrečem žaljivke tatov. Krafko in malo, da bi se izognili raznim neprilicam, pač pri nas vsak lastnik mlina sam mlinari.

Rajni Tuml je združil v enem poslopu na 4 vogle mlin in bajto. Mlel ni nikdar veliko, pa gladi in revščini v strah imel je tudi mlinsko kolo pri domu. Za očetom pa je podedoval sinko Nace vse, karkoli se je držalo bajte, in še do 20 čevljev zemlje na okoli. O skriti, zgodnji mladosti Nacetovi molči usno izročilo, le to se ve, da ga je starišem sv. Jurij po dolgi prošnji ravno na sv. Ignacija dan položil v naročje. — „Gospod bi naj bil“, je vedno ponavljala Tumpla, „ker je edinec in naju je stal toliko molitve“. In res je stari Tuml z Nacetom vred izročil šolmostru košarico jajec z naročilom, da bi sinka „zbrihtal“ za gospoda.

Pa hudomušni šolnik je jajca pojedel, Naceta pa že po 14 dneh odpustil iz šole, češ, da ima preprosto glavo za gospoda. To je vse, kar so zapisali ženski jezički o Nacetovi mladosti.

Še kot fant je slišal na ime Tuml Nace; ker pa se je baje bal vode kot hudimer križa in ga je prvič in zadnjič umila pabica po rojstvu, je bil sajast kot rov, in ljudje so ga začeli v moški dobi klicati „Švarc-Nacl“. Kedar in kako je zagrebel stariše, se ne ve čisto na številke natanko, pa Naclov, od smrti starišev kisló potegnjeni obraz je pričal, da mu je bilo trajno hudo pri srcu. Razup kislih brazd je imelo Naclovo telo še druge pomisleke. Hranil je za svoji stopali kopito, ki so mu ga rajni oče sami stesali na Nemškem, ker na Remšniku tedaj ni rastel nobeden tako obsežen bukovec. Z dlanjo je lahko vodo zastavil v mlinskem žlebu, vrat mu je bil hribovit po glavi, vsaj po notranjih prostorih, pa mu je lahko vsaka misel poplesala, kačar se mu je vzbudila. V obleki se je držal strogo remšniške mode, kakor: cokelj, ki jih je le po nedeljah postavljaj za peč, raševine in še z vrvico si je zavezoval srajco pod vratom, ker mu vsled obilne sape ni držal nobeden knof. Značaja in vedenja je bil mirnega, saj se je pri hoji držal vedno središnje grabe; le remšniške glavne steze so tako nerodno izpeljane, da se je Nacek običajno zašel najprej v šolski vogel in mežnarijski in še-le na farovski hruški se je tako srečno odbil, da njegove stopinje niso bile več nevarne ljudem in stavbam. Povrh je bil še tako usmiljenega srca, da niti bolhe ni mogel ubiti. Le med svojo in tvojo lastnino ni rad delal razločka. Pa prepričan sem, da ni imel krivičnega blaga na vesti, ker je preglasno kradel; pa že radi tega je bil vsikdar tepen od lastnika, če je vzel kako stvar v roke. Ker je torej rad spoznaval tuje blago, ga je udarila roka božja ravno v uho, za tatove najbolj občutljivo mesto — Nacl je na debelo slišal.

To je bil Švarc-Nacl po duši in telesu, ko je z nekaterimi križi in še nekaj malenkosti povrhi stopil v našo povest.

Iz celega sveta.

Planet Merkur je bil meseca marca viđen. Njegova pot okrog solca gre, kakor znano, med potjo Venere in zemlje. Zato se planeta Venera in Merkur kažeta zemljanom zdaj kot večernici zdaj kot jutrnici, nahajajoči se navidezno ali vzhodno ali zahodno od solca. Ker znaša srednja oddaljenost Merkurja od solca približno eno tretjino od zemeljske oddaljenosti od solca, je ta planet navidezno le malo oddaljen od solca ter ostane v somraku skrit. Tu in tam je pa vendar s prostim očesom viđen v naših širinah. Ravno meseca marca so za to precej ugodne razmere. Zvečer ga je bilo možno videti na oni strani neba, kjer je solnce zašlo, kot rdečkasto zvezdo prve vrste.

Drage krtove kože. Na Holandskem plačujejo krtove kože komad po 60—80 vin. Visoka cena krtovih kož pa ima to žalostno posledico, da bo na Holandskem kmalu konec „krtove dežele“. Zato je izdala vlada ukaz, da se ne smejo krti več loviti.

V ječi ponarejali denar. Te dni je bil v Kahiri v Egiptu končan proces proti 50 jetniškim paznikom in stražnikom egiptovske državne kaznilnice, ki so z vednostjo ravnateljstvo ponarejali novce. Ravnatelj je bil obsojen na več let ječe, 18 obtožencev je bilo obsojenih v ječo od 3 do 7 let; 31 obtožencev je bilo oproščenih.

Hrvat — izumitelj novega zrakoplova. „Hrvat-ska“ poročila, da je iznašel Hrvat Vladimir Kvakčan nov zrakoplov, katero iznajdbo je že prijavil pri patentnem uradu na Dunaju. Ta zrakoplov se vzdržuje sam v ravnotežju in je posebno varen proti pritiskom vetra. To dvoje je, kakor znano, za zrakoplovce največje važnosti, kajti veter je eden najhujših sovražnikov zrakoplovstva.

Velik požar v Benetkah je vpepelil znamenito palačo Foscari ob velikem kanalu. Zgorelo je poslopje in tudi ogromno število umetnin. Škoda se ceni na dragocenih pohištvi in umetninah čez 1 milijona kron, na hiši pa čez 20.000 K.

Naclu kot 50letnemu samcu pa so silno radi nagajali šolarji in še kak odrasel nepridiprav. Ni smel ostaviti bajte, že je našel pri povratku vsa težka nabrana drva v potoku in kolesa velike stenske ure razložena po mizi. Nacl je brskal po glavi, kako odgnati te paglavce? Po dolgem iskanju je vendar zgrabil za misel, ki se mu ni zdela napačna. Njegov mlin je bil posajen na nizek holmec in prišlo se je do njega čez potok po dveh smrekovih hlodih, ki jih je Nace sam položil in pritrdil ob levi strani tudi držaj za vso varnost. Ravno to brv je priključil Nacek v past takó, da je po večini vsak nagajivec padel v vodo. Držaj, ki igra pri remšniških brveh važno vlogo, omajal je na prožno stran, da je pri vsakem prijemu padel s sovražnikom vred v potok. Seve, tudi Nace, odkar je imel nastavljeno past, ni stopal čez brv, ampak jo je vsikdar zajahal in se tako počasi in varno potegnil čez vodo. Marsikatero vodeboječe nagajivo seme pa se je odslej opralo na Naclovo veliko veselje v potoku.

II.

Vsa remšniška fara z mirno vestjo priča, da je bil Nace do 50. leta fant v pravem pomenu besede; pa saj je večkrat sam iz veselja in ponosa nad nedolžnostjo plačal med prijatelji četrtinko vina. In ravno, ko je že grabil takorekoč z eno roko po samski kroni, prišlo je — vse drugače.

Zaplotnikova ofra Mica je prodala prase na Brezno. Ni pa ščetinovec doslej okusil prostosti, radi tega pa je tudi takal okoli voglov, ko ga je Mica prvič spustila na svetlo. Vse klicanje in cmakanje Mici po ni nič pomagalo, morala je prasetu navezati motvoz na zadnjo nogo in v roko pa vzeti štrcelj. Sedaj pa je šlo navzdol proti Tumplovemu mlinu, saj je šiba kazala svinčetu pravo smer. Par sežnje od Naclove brvi pa je Mico, ki je bila s srobotom podrezana, ravno za pasom prav občutno ujedla bolha. V naglici je segla z roko, da bi si prepodila vsiljivo živalico, seveda je zato spustila motvoz. Prase, čuteče, da ga nikdo ne vleče za nogo in hrepeneče po hlevski samoti, jo je ubralo kar čez brv, Mica pa za njim. Vendar ni še stopila na sredino brvi, že je slišal debelostluhi Nacel glasni štr... bunk! Hitel je na prosto, da bi si ogledal žrtve. Usta je za cel pečenj odprl, tako se je začudil, ker je zagledal namesto moškega stepuha do pasu v vodi — Mico. Populila je bila že vse korenine in reketine, da bi se potegnila na suho, pa ni šlo. Naclovo široko srce se je odprlo v usmiljenosti, videč žensko nezgodo. Prilomastil je na rob potoka, počenil in ponudil Mici roko. Mica se je je oprijela, Nace pa je vlekel; bable je stalo tako na pol z desno nogo na suhem, pa se jej udere od vode izpodjedena zemlja in sedaj je bil dvojni štr... bunk! Tudi Nace se je zapičil ravno na glavo v vodo; dovolj, Nacek, postavi se na noge. Vstal je, kašljal in bruhal vodo skozi nosnice. Prvič v življenju je Tuml obutil, kaj da je hladna vodica. Gotovo bi bil zaklel na samega sebe, da ni opazil pred seboj Mice, ki ga je radovedno gledala. Kaj pa zdaj? Nace bi bil že ženiščeta potisnil počasi na suho, pa kdo boče potem njega izvlekel? To je bila točka, vredna resnega preudarka. Slednjič je vendar prišlo Nacetu na misel, da je struga nekoliko bolj spodaj plitvejša. Vzdignil je jezik in obenem pomolil vrat proti Mici, rekoč: „Oprimi se me, te bom nesel po vodi, tam-le doli bo deva pa oba lahko stopila na suho“. Mica je ubogala in Nace je prvič v življenju držal — žensko bitje na rokah.

Ne vem, ali je vođa tako razburljivo vplivala na našega fanta, ali Micin objem — Naclu so pač le-

teli mravljinici po hrbtu in srce mu je glasno ropotalo kot razklopotano mlinsko kolo, ko je postavil tako sladko breme trdo na tla. Ocedila sta se oba pod milim nebom. Z že prirojenem sočutju in usmiljenosti se je povzpela Nace do te rahločutnosti, da je prvič po smrti rajne matere smela stopiti ženska stvarca pod njegov krov. Kaj in koliko sta kramljala Mica in Nacl, vedo le štiri bajtine stene; pa toliko je respica, da je Mica s prasetom vred ostala pri Tumplu.

Zaplotnikova Mica je bila ženšče pri 45ih letih, vdova po rajnem Matevžu in sama s prodanim prasetom na svetu. Vkljub dejstvu, da na Remšniku ni nobene vasi, so se vendar ženske pri cerkvi domeni-le toliko, da krije Zaplotnikovo Mico in Nacla ena streha.

Tudi Mico, ki je imela bolj tanka ušesa, nego njen dragi izvoljenec, je dregnilo to žensko opravljajanje toliko, da je rekla Tumplu: „Nace, bodeš stopil li gospodu, da naju v cerkvi zvežejo“. Nacla je že davno prav od srca pekla ta nova zveza, pa gospoda se je bal od vsakoletnega velikonočnega izpraševanja. Kako bi tudi ne, saj taisti listič, ki so mu ga dali vsako leto, in ki je bil po velikosti tako neznačen, da ga še v pest ni bilo kaj vzeti, res ni bil vreden, da so mu gospod zmiraj trobili v ušesa: „Nacl, ti si trantalo nevedno!“

Pomagala pa mu je po teh otroških pomislekih Mica, ki je brž uganila, kako pridobiti gospoda. Sli-sala je bila že davno, da gospod fajmošter nimajo sreče pri mačkah. Če je zlegla ta v hribih prepotrebna žival tudi v farovžu, pa je vsikdar poginila vsled bolezní ali pa po babjevem roki. Krátko in malo, gospod niso mogli priti do lepih, odraščanih mačk, Nacl pa je imel pošteno, od starišev podedovano mačkije plemo. Mačka muriča je pobasala Mica nekega dne v košarico in odpravila z njim, praznično oblečenega Nacla v župnišče. Muriča je ploščnata gospodarjeva desnica temeljito priklepala na dno košarice, pa tudi Nacl si je najmanj 10krat ponovil sam pri sebi, kako bo zastavil besedo pri gospodu.

Prisopel je z mačkom do sivo pobarvanih vrat gospodove sobe in glasno potrkal. Fajmošter so se oglasili: „Noter!“ — Pa bentaj te para, svetla kljuka ni hotela odnehati ne na desno ne na levo. Saj je tudi Nacl pri bajti imel zapali, pa ta se je dal poriniti na desno in duri so se odprle. Gospod so pa imeli nekako svetlo bučko, ki ni bila podobna ne kljuki pri cerkvi, še manj pa lesenemu riglu. Fajmošter so neprestano klicali „Noter!“ — Nacl pa je vrtal s tisto bučko na vse strani, pa ni šlo. Čakaj, je menil, gospod se gotovo bolj skrbno zaklepajo nego jaz; pritisknil je bolj krepko navzdol in obdržal bučko v roki. Glasno je zaropotalo, tudi za gospoda preveč, in odprli so vrata od znotraj. Nace je stal pred samim gospodom s košarico v roki in položil odlomljeno bučko na mizo, rekoč: „Bodo že oni uteknili to svetlo stvarco na pravo mesto“.

Pa, kedo bi si mislil, da so gospod pri pogledu na odlomljeno kluko prav jezno zatrobili Naclu na uho običajni, velikonočni: „Saj pravim, je pač trantalo motovilasto, ki še vrat ne pozna“. Hudo so zadele te besede ženina in kar ni znal, kako začeti skrbno premišljeni nagovor. Gospod so se vsedli za mizo in iskali nekaj po velikih bukvali; na oknu pa je sedel rumeni vrabec, kakoršnega doslej Nace še niti videl ni. Nič mu ni prišlo iz grla, razup glasnega dihanja in trdo je pritiskal muriča v košarici. Gospod so pa slednjič le pretrgali to tišino z vprašanjem: „Kaj bi pa rad, teslo?“

(Dalje prihodnjič.)

je in tudi ogromno število umetnin. Škoda se ceni na dragocenih pohištvi in umetninah čez 1 milijona kron, na hiši pa čez 20.000 K.

Konj ubil vojaka. Iz Škocijana pri MoKronogu na Kranjskem se poroča: Pri tukajšnji žrebčarski postaji, ki je pred par dnevi, došla semkaj, da ostane, kakor vsako leto, 4 mesece tukaj, se je zgodila nesreča. Korporal Jožef Novak, doma iz Štajerske, je preteklo soboto popoldne snažil in pometal okrog enega izmed žrebcev. Kar konj vzdigne nogo in ga udari v levo stran trebuha. Reče, je moral sicer takoj leči, vendar je v pedeljo jutraj še vstal, se sam opravil in šel zopet na svoje delo. Toda obšle so ga vnovič slabosti in ob 11. uri popoldne je umrl v cvetu svojih let, daleč proč od svojega doma in starišev.

190.000 francoskih učiteljev osmešenih. Leta 1909 so izdali vsi francoski škofje pastirski list, v katerem opominjajo francoski narod, naj pošlje svoje otroke v katoliške šole in ne v državne brezverske šole. Obenem so prepovedali rabo nekaterih šolskih knjig v državnih šolah, v katerih se žali katoliško versko prepričanje. Na pastirski list je odgovorilo 190 tisoč francoskih državnih učiteljev s tožbo, češ, da jim je povzročil ta pastirski list gnotno škodo in da jim jemlje ugled. Najprvo so tožili kardinala Lucona, ki je bil res v Reimsu obsojen od civilnega sodišča na 5000 frankov, katero svoto bi bil moral plačati v učiteljske blagajne. Najvišji sodni dvor je pa te dni to razsodbo razveljavil in učiteljem pojasnil, da nimajo sploh nobene pravice do takih tožb. Državni učitelji niso nikakoli pravni zastopniki državne šole in tudi nimajo zato pravice, se kot take izigravati. Dobro zdravilo tudi za naše liberalce, ki so se pred kratkim repenčili, kako bo francosko učiteljstvo francoske šole „zdelalo“.

Dovtipen berač. Nedavno je v Pragi umrl berač Viljem Muneles, ki je bil v obče znan pod imenom „Viljem Praški“. Bil je pristen berač-pijanček, ki bi

bil pa rad veljal za kaj velikega; navadno je hodil s knjigo pod pazduho, češ, da je — pisatelj. Smrt ga je doletela po nesreči; zašel ga je voz električne cestne železnice in ga tako poškodoval, da je v bolnišnici kmalu umrl. Ko so po smrti pregledovali njegovo razcapano obleko, so našli v njej — oporoko. V tej oporoki je volil: Bolnišnici usmiljenih bratov, kjer je opetovano našel zavetje in okrepičilo, kačar so onemoglega pobrali na cesti, 500 K; eni bolniških strežnic, ki ga je ondi večkrat prisilila k snagi, 200 K; nekemu redarju, ki ga je radi beračenja in pijanosti večkrat odvedel v zapor in mu tako preskrbel vso oskrbo, 200 K; nekemu drugemu redarju, ki ga je ravno 100krat aretirjal, 100 K, in družini, pri kateri je nazadnje stanoval, 25 K. Vsi so bili ginjeni nad tem beraškim testamentom; v katerem se je radočarno spomnil vseh onih oseb, katerim je v življenju prizadeval preglavice. Toda ginjenost se je hitro razkačila. Ko se je dognalo, da je „Viljem Praški“ vsega vkup zapustil — 40 vin, in je torej s svojim testamentom hotel še zadnjič „potegniti“ tiste, s katerimi je imel v življenju največ opraviti.

Telesno naporno delo. Učitelj prosi dopusta zaradi duševnega in telesnega napornega dela. Ko ga na višem mestu opominjo, da telesnega napornega dela pač ni, odgovori učitelj: „Ali menijo gospodje, da to ni naporno delo, če moram sleherni dan toliko nerodnih paglavcev pretepesti?“

Pri vojaki. Polkovnik: „Vi, Muška, zaslužite, da Vas vprico celega polka pohvalim, ker ste s svojo razumnostjo rešili cel polk iz velike stiske. Ob vojnem času bi dobili zaslužno svetinjo!“ — Vojak: „Kaj pa sedaj?“ — Polkovnik: „3 dni zapora, ker niste „goflje“ držali!“

Osoren berač. Gospod: „Tu imate par vinarjev, pa nikar jih ne dajte precej za šnops!“ — Berač: „To Vam nič mari, jaz storim s svojim denarjem, kar hočem!“